

URSZULA GNYŚ

Uniwersytet Szczeciński, Wydział Teologiczny
Szczecin

urszulagnys@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2508-3191

Słowniki włosko-polskie i polsko-włoskie na przełomie XX i XXI wieku – próba bibliografii

Słowa kluczowe

językoznawstwo, słowniki dwujęzyczne, słowniki włosko-polskie / polsko-włoskie

Keywords

linguistics, bilingual dictionaries, Italian-Polish dictionaries

Słowniki dwujęzyczne mają za zadanie ułatwić naukę języka obcego, rozwiązać wątpliwości stylistyczne, semantyczne, fonetyczne, kolokacyjne, są też niezbędnym narzędziem pozwalającym osiągnąć wysokie kompetencje językowe¹ i, obok gramatyk, stanowią najczęściej wykorzystywaną pomoc służącą do nauki języków obcych².

Dotychczas nie opracowano bibliografii bilingwalnych słowników włosko-polskich i polsko-włoskich, obejmującej okres ostatniego trzydziestolecia, brak też kompleksowej charakterystyki ich przydatności i przeznaczenia. Piotr Grzegorzczak w pracy *Index lexicorum Poloniae*³ dokonał przeglądu bibliograficznego leksykografii polskiej oraz słowników

¹ Na tę kwestię zwracała uwagę Hanna Komorowska, *Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego* (Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1978), 187–192.

² Roger Gower, Diane Phillips, Steve Walters, *Teaching Practice Handbook* (Macmillan, Heinemann, 2002), 80.

³ Piotr Grzegorzczak, *Index lexicorum Poloniae. Bibliografia słowników polskich* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1967).

przekładowych obejmujących 50 języków obcych, w tym również język włoski. Jednak sporządzona przez Grzegorzycy bibliografia dotyczy dziejów najstarszych do 1964 roku – do tego też roku według badacza powstało 21 słowników polsko-włoskich i włosko-polskich⁴.

Celem artykułu jest opracowanie bibliografii i ogólna charakterystyka bilingwalnych słowników włosko-polskich i polsko-włoskich, które ukazały się drukiem w formie książkowej w latach 1989–2016. Z uwagi na obszerny materiał w artykule zostaną pominięte słowniki internetowe, obrazkowe, dwujęzyczne, frazeologiczne, słowniczk-dodatki do podręczników lub słowniki łączone z rozmówkami. Jako cezurę czasową przyjęto przełomowy rok 1989, który był początkiem przemian społeczno-politycznych, istotnie wpływających na pozycję poszczególnych języków obcych w Polsce, a „wzrost zainteresowania uczeniem się języków obcych spowodował dynamiczny rozwój słownictwa dwujęzycznego”⁵. Z perspektywy czasu można zaobserwować wzrostową tendencję co do liczby wydawanych słowników, nie zawsze jednak przekładającą się na ich poziom czy na zmienioną (uaktualnioną) treść.

Sposób opracowania bibliografii słowników włosko-polskich i polsko-włoskich wydanych w latach 1989–2016

Bibliografia została opracowana na podstawie różnych źródeł. Głównym źródłem informacji był internetowy katalog Biblioteki Narodowej w Warszawie⁶, który zawiera najpełniejsze zestawienie dostępnych na rynku słowników. Trzeba jednak zaznaczyć, że w katalogu BN brakuje części pozycji publikowanych w znaczących wydawnictwach, takich jak Wiedza Powszechna, PWN, Delta W-Z, LektorKlett i przede wszystkim tych wydawanych za granicą. Choć teoretycznie BN otrzymuje egzemplarz obowiązkowy każdego druku przygotowanego w Polsce, szacuje się, że jej zbiory obejmują jedynie 80% publikacji⁷.

Drugim istotnym źródłem informacji były internetowe katalogi publikacji specjalizujące się m.in. w przygotowaniu leksykonów Wydawnictwa i księgarni PWN. W katalogach tych oprócz danych bibliograficznych znajdują się też informacje na temat liczby stron i haśle, zawartości, przeznaczenia i ogólny opis słowników.

Źródłami uzupełniającymi były katalogi internetowe następujących bibliotek i instytutów: Biblioteki Jagiellońskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Książnicy Pomorskiej w Szczecinie, Biblioteki Głównej Uniwersytetu

⁴ Tamże, 118–120.

⁵ Renata Nadobnik, *Znaczenie słowników bilingwalnych w dydaktyce języka niemieckiego w Polsce* (Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2010), 5.

⁶ Adresy wszystkich przywołanych w tekście internetowych stron wydawnictw, księgarni, bibliotek i instytutów znajdują się w bibliografii na końcu artykułu.

⁷ Leszek Kraskowski, „Egzemplarz nieobowiązkowy. Niezyciowa ustawa i niesumienni wydawcy”, *Rzeczpospolita* 176 (2000): A6.

Szczecińskiego, Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Włoskiego Instytutu Kultury w Warszawie oraz w Krakowie, a także katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych NUKAT. Podobnie jak BN, tak i wymienione tu biblioteki nie dysponują kompletem słowników.

Kwerenda objęła również katalogi językowych wydawnictw polskich i obcych, takich jak: Wiedza Powszechna, Rea, LektorKlett, Lingea, Zanichelli, Vallardi A., Hoepli, De Agostini.

Trzecie wykorzystane źródło stanowią księgarnie internetowe, m.in. krakowska księgarnia wydawnictw włoskojęzycznych i publikacji italianistycznych Italicus czy księgarnia lingwistyczna KNK specjalizująca się głównie w sprzedaży słowników, leksykonów i książek do nauki języków obcych. Uzupełniające informacje w prezentowanej bibliografii pochodzą także ze stron internetowych popularnych portali aukcyjnych.

Zaznaczmy, że komputerowe katalogi nie umożliwiają dotarcia do poszukiwanego materiału w sposób intuicyjny, co wynika ze sposobu katalogowania prac, który jest zbyt ogólny i chaotyczny – po wpisaniu hasła „słownik włosko-polski” pojawiają się wszelkiego rodzaju materiały do nauki włoskiego, również słowniki, ale także te obejmujące inne języki niż poszukiwane (tak np. na stronie księgarni internetowych PWN, WP). W katalogach internetowych brakuje też często podstawowych informacji na temat autorów, wydawnictwa czy liczby haseł. W konsekwencji sporządzona bibliografia może nie być kompletna.

Przygotowana bibliografia słowników została podzielona na dwie części: pierwsza z nich zawiera słowniki ogólne, a druga słowniki specjalistyczne⁸.

Charakterystyka słowników wydanych drukiem w latach 1989–2016

Z przeprowadzonej kwerendy wynika, że w latach 1989–2016 ukazało się w sumie 60 tytułów, z czego 15 leksykonów zostało wydanych wielokrotnie, co w rezultacie dało łącznie 100 wydań książkowych uwzględnionych w bibliografii słowników⁹. Zestawienie liczby opublikowanych słowników włosko-polskich i polsko-włoskich obrazuje tabela 1.

⁸ W dalszej części artykułu zastosowano odwołania do bibliografii słowników ujętych w części I i części II.

⁹ To właściwie niewiele w porównaniu np. z 326 słownikami polsko-angielskimi i angielsko-polskimi wydanymi w latach 1989–2000 (Tadeusz Piotrowski, „Słowniki angielsko-polskie i polsko-angielskie w dobie najnowszej – próba bibliografii”, w: *Nie bez znaczenia... Prace ofiarowane Profesorowi Zygmuntowi Saloniemu z okazji jubileuszu 15 000 dni pracy naukowej*, red. Włodzimierz Gruszczyński (Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2001, 204–209). Angielski to oczywiście nierówny konkurent dla języka włoskiego, zważywszy na popularność tego ponadnarodowego języka, zajmującego pierwsze miejsce wśród języków obcych nauczanych w Polsce.

Tabela 1. Liczba słowników włosko-polskich/polsko-włoskich wydanych drukiem w poszczególnych latach w okresie 1989–2016

Rok wydania	Liczba tytułów ogółem	Rok wydania	Liczba tytułów ogółem
1989	2	2003	4
1990	1	2004	4
1991	1	2005	6
1992	1	2006	5
1993	1	2007	8
1994	2	2008	6
1995	3	2009	3
1996	3	2010	5
1997	1	2011	5
1998	1	2012	3
1999	7	2013	2
2000	3	2014	5
2001	4	2015	3
2002	2	2016	2
		Brak daty wydania	1
		Razem	100

Dane prezentowane w tabeli 1 pozwalają zaobserwować znaczący wzrost liczby wydawanych prac leksykograficznych, począwszy od roku 1999 (6 publikacji), poprzez szczytowy 2007 rok (8 publikacji), aż do ostatnich lat, kiedy to ukazują się minimum po dwa słowniki rocznie.

Przegląd bilingwalnych słowników z lat 1989–2016 pokazuje, że są one niejednorodne, zostaną zatem zaprezentowane w ujęciu nawiązującym do klasyfikacji zaproponowanej przez Sambora Gruczę¹⁰ w podziale dokonany:

- 1) ze względu na rodzaj informacji leksykograficznej na słowniki ogólne i specjalistyczne (w tym tematyczne i *stricte* specjalistyczne¹¹);
- 2) ze względu na liczbę haseł na słowniki: minimum (ok. 4000–7000), podręczne (ok. 10 000–15 000), małe (ok. 20 000–40 000), duże (ok. 100 000), wielkie (ok. 150 000–200 000);
- 3) ze względu na kierunkowość i sposób eksplikacji leksemu: słowniki aktywne (polsko-włoskie) i pasywne (włosko-polskie).

¹⁰ Sambor Grucza, „Struktura i funkcja słowników glottodydaktycznych”, *Przegląd Glottodydaktyczny* 17 (2001): 134–146.

¹¹ Włączamy do grupy słowników specjalistycznych także słowniki tematyczne, mimo że nie są przeznaczone dla specjalistów (por. tamże: 136), jednak dobór haseł jest w nich zdeterminowany semantycznie (a więc w pewnym stopniu tak, jak w słownikach ściśle specjalistycznych).

Rodzaj informacji leksykograficznej

Ze względu na rodzaj informacji leksykograficznej typologia zebranych słowników przedstawia się w następujący sposób:

1. Słowniki ogólne (42 pozycje, Bibliografia, cz. I).
2. Słowniki specjalistyczne (18 pozycji, Bibliografia, cz. II).

1. Wśród słowników alfabetycznych są takie, które zostały wydane:

- a) wielokrotnie (12 tytułów – w sumie 43 wydania, cz. I, poz. 2, 3, 6, 7, 18, 20, 25, 27, 30, 31, 35, 36);
- b) jednokrotnie (30 tytułów – pozostałe pozycje w cz. I Bibliografii).

Najczęściej wznawianym słownikiem alfabetycznym jest *Podręczny słownik włosko-polski, polsko-włoski* Wojciecha Meiselsa, który zdecydowanie zdominował rynek (od 1989 – 9 wydań; por. Bibliografia, cz. I, poz. 18). Równie często wydawany jest *Mały słownik włosko-polski, polsko-włoski*, którego autorami są Stanisław Soja, Celeste Zawadzka i Zbigniew Zawadzki (od 1989 – 8 wydań; por. Bibliografia, cz. I, poz. 30). Oba słowniki po raz pierwszy zostały opublikowane jeszcze w latach 60. ubiegłego wieku.

Pozostałe słowniki wydane wielokrotnie są nowsze – opracowane i wydane po raz pierwszy w latach dwutysięcznych, w tym słownik Viviany Nosili i Bożeny Kotuły (cz. I, poz. 20) miał sześć corocznych wznowień, słownik Hanny Cieśli (cz. I, poz. 2) został wznowiony czterokrotnie. Dwukrotnie ukazały się słowniki Izabeli Szymonek (cz. I, poz. 35), Iwony Terlikowskiej (cz. I, poz. 36), Barbary i Romana Sosnowskich (cz. I, poz. 31) oraz Lorenza Pompeo (cz. I, poz. 25).

Autorką, której słowniki można znaleźć pod wieloma postaciami, przygotowanymi we współpracy z różnymi wydawnictwami jest Elżbieta Jamrozik z następującym dorobkiem: *Mini słownik (sic!) włosko-polski, polsko-włoski* (cz. I, poz. 6), *Słownik włosko-polski, polsko-włoski* (cz. I, poz. 7), *Słownik włosko-polski, polsko-włoski z terminami Unii Europejskiej* (cz. I, poz. 8). Ponadto Elżbieta Jamrozik, jako redaktor merytoryczny zespołu Langenscheidta, jest też współautorką *Dużego słownika polsko-włoskiego, włosko-polskiego* (cz. I, poz. 14), a także współredagowała, jako członek Akademii della Crusca, największy, wydawany do dziś, słownik włosko-polski *Grande dizionario italiano-polacco* (cz. I, poz. 27).

Zbiór słowników alfabetycznych dopełnia 30 pozycji wydanych jednokrotnie (pozostałe słowniki w Bibliografii, cz. I).

Na uwagę zasługuje kwestia przymiotnika występującego w tytule słownika, określającego jego przeznaczenie i sposób doboru haseł. Wydaje się to dość indywidualnym i swobodnym wyborem autora. Kilka słowników ogólnych zostało określonych za pomocą przymiotnika „uniwersalny”, np. słowniki wydawnictwa LektorKlett (cz. I, poz. 29), Liberal (cz. I, poz. 26) oraz trzy słowniki wydawnictwa Rea (cz. I, poz. 34, 38, 39). Innymi przymiotnikami określającymi słowniki ogólne są: „powszechny” (cz. I, poz. 16), „praktyczny”

(cz. I, poz. 23), „szkolny” (cz. I, poz. 17), „podstawowy” (cz. I, poz. 12), „kieszonkowy” (cz. I, poz. 15, 31), „sprytny” (cz. I, poz. 32).

2. Słowniki specjalistyczne (18 tytułów, Bibliografia, cz. II) tworzą dwie grupy:

- a) słowniki tematyczne (6 tytułów – w sumie 9 wydań, cz. II, poz. 2, 3, 8, 10, 11, 15);
- b) słowniki specjalistyczne (12 tytułów – w sumie 14 wydań, pozostałe pozycje w cz. II).

W słownikach tematycznych zebraną leksykę poklasyfikowano w kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt pól semantyczno-leksykalnych, takich jak np. ciało, dom, sport, zdrowie, żywność¹² itd. W obrębie poszczególnych kategorii prezentowane słownictwo jest ułożone alfabetycznie. Liczba haseł uwzględnionych w analizowanych słownikach tematycznych, ze względu na specyfikę słowników obejmujących wybraną terminologię, nie przekracza objętości słownika minimum – do 10 000 haseł.

Grupę słowników specjalistycznych tworzy 12 leksykonów (Bibliografia, cz. II) gromadzących terminologię z takich dziedzin, jak: technika (cz. II, poz. 5), turystyka (cz. II, poz. 1, 13), prawo (cz. II, poz. 6, 9), informatyka (cz. II, poz. 14), literaturoznawstwo (cz. II, poz. 16), muzyka (cz. II, poz. 12), teatr (cz. II, poz. 7), medycyna (cz. II, poz. 4, 17) i włókiennictwo (cz. II, poz. 18). Większość z tych słowników powstała w ostatnich dziesięciu latach, z wyjątkiem dwóch leksykonów opracowanych pod koniec lat 90. przez Sergiusza Czerniego i Marię M. Berger (cz. II, poz. 5) oraz Jerzego Adamskiego (cz. II, poz. 1). Przegląd słowników tematycznych pozwala zauważyć szczególne zainteresowanie odbiorców tematyką turystyczną, techniczną, prawniczą i medyczną. Najczęściej wznawianymi słownikami tematycznymi są te opracowane przez Hannę Cieślę i Ilonę Łopieńską (cz. II, poz. 3) oraz Hannę Cieślę (cz. II, poz. 2). Z kolei wielokrotnie wydanym słownikiem specjalistycznym jest słownik techniczny Sergiusza Czerniego i Marii M. Berger (cz. II, poz. 5). Pozostałe słowniki specjalistyczne zostały wydane jednokrotnie.

W tytułach słowników systematycznych pojawiają się przymiotniki wyraźnie wskazujące na przeznaczenie i zakres tematyczny haseł w nich zawartych. Słowniki wielodziedzinowe są konsekwentnie określane jako „tematyczne” (np. cz. II, poz. 2, 3, 10), zaś słowniki specjalistyczne rejestrujące terminologię z różnych dziedzin, zawierają przymiotnik wskazujący na wybraną dziedzinę, np. „prawniczy”, „medyczny”, „muzyczny” itp. (np. cz. II, poz. 6, 9, 4, 12).

¹² Np. słownik opracowany przez Hannę Cieślę i Ilonę Łopieńską (cz. II, poz. 3) liczy 17 kategorii, a słownik Krystyny Steckiej aż 49 (cz. II, poz. 15).

Liczba haseł

Z uwagi na ograniczone informacje dotyczące liczby haseł¹³ nie można sklasyfikować wszystkich zgromadzonych w bibliografii słowników. Z analizowanych 60 słowników zaledwie w 35 przypadkach podana jest liczba haseł, zaś w pozostałych 25 przypadkach brak jest takich danych. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Podział słowników ze względu na liczbę haseł

Liczba haseł	Typ słownika	Liczba słowników		
		alfabetycznych	systematycznych	razem
4000–7000	minimum	0	3	3
10 000–15 000	podręczne	3	3	6
20 000–40 000	małe	13	3	16
100 000	duże	6	0	6
150 000–200 000	wielkie	4	0	4
Brak informacji		16	9	25

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 2, trzy słowniki mieszczą się w kategorii słowników minimum (cz. II, poz. 4, 15, 17); sześć ma charakter słowników podręcznych (cz. I, poz. 11, 12, 41; cz. II, poz. 3, 11, 12); 16 charakter słowników małych (cz. I, poz. 2, 6, 15, 16, 20, 21, 22, 25, 28, 30, 31, 36, 40; cz. II, poz. 5, 6, 14); sześć charakter słowników dużych (cz. I, poz. 7, 8, 14, 19, 34, 35), zaś cztery słowniki mieszczą się w kategorii słowników wielkich (cz. I, poz. 18, 27, 38, 39). Brak natomiast informacji dotyczących pozostałych 25 słowników.

Słowniki alfabetyczne często już w samym tytule sugerują kategorię, która klasyfikowałaby je pod względem objętościowym, czyli liczby haseł. Nie zawsze jednak umieszczony w tytule przymiotnik pokrywa się z odpowiednią danemu słownikowi kategorią. Na przykład czterotomowy *Podręczny słownik Wojciecha Meiselsa* zawiera całościowo około 188 000 haseł (po 47 000 haseł w każdym tomie, z czego dwa tworzą część aktywno-pasywną, a dwa pasywno-aktywną) – zatem zgodnie z typologią przedstawioną przez Sambora Gruczę, mieści się w kategorii słowników wielkich. Z kolei *Podręczny słownik Edyty Nawrot, Barbary i Romana Sosnowskich* z 90 000 haseł mieści się w grupie słowników dużych. Mylące są również tytuły: *Mini słownik* Elżbiety Jamrozik (cz. I, poz. 6; 40 000 haseł), jak również słownik *Il mini di Polacco* (cz. I, poz. 20; 33 000 haseł), które do kategorii minimum (do 7000 haseł) zdecydowanie nie należą.

Słowniki specjalistyczne, ze względu na dobór słownictwa z danej dziedziny, zazwyczaj włączamy do kategorii słowników minimum. Wyjątek stanowią trzy pozycje, które

¹³ Liczba haseł, która kategoryzuje słowniki pod względem objętościowym, ma charakter szacunkowy i jest bardzo ogólna.

zaliczają się do słowników małych, są to: *Słownik informatyczny* (cz. II, poz. 14) mieszczący 20 000 haseł, *Słownik techniczny* Sergiusza Czerniego i Marii M. Berger (cz. II, poz. 5), który zdecydowanie odbiega od standardowych rozmiarów słowników specjalistycznych, licząc około 40 000 terminów z dziedziny nauki i techniki, oraz *Słownik prawniczy* Małgorzaty Grelewicz-La Mela i Beaty Nuzzo (cz. II, poz. 6), liczący 45 000 haseł, który jest nad wyraz rozbudowanym słownikiem terminologicznym. Objętość tych słowników jest porównywalna z ogólnymi słownikami średniej wielkości, co w wypadku słowników specjalistycznych stanowi rzadkość.

Sposób eksplikacji leksemu

Według popularnej w leksykografii niemieckiej koncepcji¹⁴ dotyczącej eksplikacji leksemu, słowniki można też dzielić na słowniki aktywne – gdy eksplikacja leksemu jest w języku obcym, a hasło prezentowane jest w języku ojczystym i słowniki pasywne – jeśli hasło jest podane w języku obcym, a jego eksplikacja następuje w języku ojczystym.

W grupie słowników ogólnych ze względu na eksplikację haseł odnotowuje się przeważającą liczbę słowników aktywno-pasywnych (36 tytułów), jeden słownik aktywny i pięć pasywnych. Wśród słowników specjalistycznych można wskazać siedem słowników aktywno-pasywnych, równie dużo, bo dziewięć, pasywnych oraz dwa aktywne. W sumie wśród słowników włosko-polskich i polsko-włoskich z lat 1989–2016 najmniej liczne są słowniki aktywne (3 słowniki: cz. I, poz. 39; cz. II, poz. 2, 13), nieco bardziej liczne słowniki pasywne (14 słowników: cz. I, poz. 9, 10, 27, 38, 40; cz. II, poz. 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 18), zdecydowanie natomiast dominują słowniki aktywno-pasywne (43 słowniki: pozostałe pozycje w cz. I i II).

*

Reasumując, w latach 1989–2016 zostało opublikowanych 60 różnych słowników włosko-polskich i polsko-włoskich, z czego 42 to słowniki ogólne z alfabetycznym układem haseł, a 18 to słowniki specjalistyczne i tematyczne.

Znaczący wzrost liczby słowników wydawanych po 1989 roku w porównaniu z latami wcześniejszymi wynika z kilku przyczyn. Jedną z nich jest zainteresowanie językiem włoskim jako językiem kultury, literatury, muzyki, twórczości artystycznej, aktywności turystycznej, kulinarnej, społecznej, religijnej, politycznej i ekonomicznej, mających długą tradycję. Inną przyczyną są możliwości wymiany studenckiej w ramach programu Erasmus i studiowania we Włoszech czy też możliwość realizacji kariery zawodowej w tym kraju.

¹⁴ Zob. Grucza, „Struktura”, 137 oraz Nadobnik, „Znaczenie”, 13.

Powyższe czynniki mają niewątpliwie istotny wpływ na chęć uczenia się języka włoskiego, a tym samym wpływają istotnie na rozwój polsko-włoskiej leksykografii.

Bibliografia

Słowniki

I. Słowniki ogólne

- Cieśla, Hanna. *Język włoski na co dzień: włosko-polski, polsko-włoski słownik popularny*. Warszawa: Wydawnictwo Delta W-Z, 1996.
- Cieśla, Hanna. *Nowy słownik włosko-polski, polsko-włoski*, wyd. 1–2. Warszawa: Harald G: Firma Księgarska Jacek i Krzysztof Olesiejuk, 2002, 2006.
- Cieśla, Hanna. *Słownik włosko-polski, polsko-włoski*, wyd. 1–4. Ożarów Mazowiecki: Wydawnictwo Olesiejuk, 2002, 2010, 2014, 2016.
- Gigiel, Jadwiga. *Słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Wałbrzych: Wydawnictwo Językowe Aneks, 2000.
- Jackowski, Mieczysław. *Słowniczek włosko-polski, polsko-włoski*. Kraków: Wydawnictwo Impuls, 2005.
- Jamrozik, Elżbieta. *Słownik włosko-polski, polsko-włoski z terminami Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2009.
- Jamrozik, Elżbieta. *Słownik włosko-polski, polsko-włoski*, wyd. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2005, 2007.
- Jamrozik, Elżbieta. *Mini słownik włosko-polski, polsko-włoski*, wyd. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo Delta W-Z, 2000, 2014.
- Janicka, Alicja, Maria Katarzyna Podracka. *Podręczny słownik włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Rea, 2005.
- Jedlińska, Anna, Alina Kruszewska. *Podstawowy słownik włosko-polski, polsko-włoski / Dizionario di base italiano-polacco, polacco-italiano*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2010.
- Jedlińska, Anna, Alina Kruszewska. *Słownik minimum włosko-polski/polsko-włoski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2007.
- Jedlińska, Anna. *Słownik minimum włosko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1991.
- Krysztopa, Małgorzata. *Słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Buchmann, 2008.
- Langenscheidt duży słownik polsko-włoski, włosko-polski*, red. zespół redakcyjny Langenscheidta (red. merytoryczny Elżbieta Jamrozik; zespół aut. Magdalena Dobosz et al.), wyd. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo Langenscheidt, 2007, 2011.
- Łopieńska, Ilona, Giorgio Borio, Tadeusz Korsak, Magdalena Hornung. *Kieszonkowy słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2009.
- Łopieńska, Ilona, Giorgio Borio, Tadeusz Korsak, Magdalena Hornung. *Powszechny słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2015.
- Majewska, Agnieszka. *Szkolny słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Kram, 2000.
- Meisels, Wojciech. *Podręczny słownik włosko-polski, polsko-włoski*. T. 1–4, wyd. 1–9. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1989, 1993, 1995, 1996, 1999, 2001, 2003, 2005, 2012.
- Nawrot, Edyta, Barbara Sosnowska, Roman Sosnowski. *Podręczny słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Zielona Sowa, 2007.
- Nosilia, Viviana, konsultacja Bożena Kotuła. *Il mini di Polacco. Dizionario polacco-italiano, italiano-polacco*, wyd. 1–6. Bologna: Wydawnictwo Zanichelli, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013.

- Nosilia, Viviana, Bożena Kotuła. *Dizionario compatto polacco-italiano, italiano-polacco*. Bologna: Wydawnictwo Zanichelli, 2007.
- Pachulska, Małgorzata, Agnieszka Płudowska. *Mały słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007.
- Podracka, Maria Katarzyna, red. *Uniwersalny słownik polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Rea, 2008.
- Podracka, Maria Katarzyna, red. *Uniwersalny słownik włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Rea, 2004.
- Podracka, Maria Katarzyna, Alicja Janicka. *Praktyczny słownik polsko-włoski, włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Rea, 2012.
- Polacco. Dizionario compatto polacco-italiano, italiano-polacco*. Bologna: Urban Edizioni, Wydawnictwo Zanichelli, 1994.
- Pompeo, Lorenzo. *Dizionario di polacco. Polacco-italiano, italiano-polacco*, wyd. 1–2. Milano: Hoepli, 2008, 2016.
- Pronińska, Aleksandra. *Uniwersalny słownik polsko-włoski, włosko-polski*. Kraków: Wydawnictwo Liberal, 1998.
- Sikora-Penazzi, Jolanta, Hanna Cieśla, Elżbieta Jamrozik, konsultacja nauk. Carlo Alberto Mastrelli. *Grande dizionario italiano-polacco / Wielki słownik włosko-polski*. T. 1–4. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2001, 2002, 2006, 2010.
- Słownik polsko-włoski, włosko-polski*. Wydawnictwo Level Trading, 2015.
- Słownik uniwersalny włosko-polski, polsko-włoski*. Poznań: Wydawnictwo LektorKlett, 2014.
- Soja, Stanisław, Celeste Zawadzka, Zbigniew Zawadzki. *Mały słownik włosko-polski, polsko-włoski*, wyd. 1–8. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1989, 1990, 1992, 1995, 1999, 2000, 2001, 2003.
- Sosnowska, Barbara, Roman Sosnowski. *Kieszonkowy słownik włosko-polski, polsko-włoski*, wyd. 1–2. Kraków: Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, 2005, 2008.
- Sprytny słownik włosko-polski, polsko-włoski*. Kraków: Wydawnictwo Lingea, 2014.
- Szczepanik, Bogusława, Andrzej Kaznowski. *Słownik polsko-włoski, włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Ex Libris, 1999.
- Szymonek, Izabela. *Dizionario polacco-italiano, italiano-polacco*, wyd. 1–2. Novara: De Agostini Libri, 1999, 2013.
- Szymonek, Izabela. *Uniwersalny słownik polsko-włoski, włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Rea, 1999.
- Terlikowska, Iwona, Agnieszka Rylukowska. *Słownik z przykładami: polsko-włoski, włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Langenscheidt, 2006.
- Terlikowska, Iwona. *Słownik włosko-polski, polsko-włoski / Dizionario italiano-polacco, polacco-italiano*, wyd. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo Langenscheidt, 2004, 2006.
- Włoski słowniczek*. Kraków: Wydawnictwo Lingea, 2014.
- Zieliński, Andrzej. *Dizionario Plus. Italiano-polacco, polacco-italiano*. Milano: Vallardi A, 2009.
- Zieliński, Andrzej. *Dizionario polacco. Italiano-polacco, polacco-italiano*. Milano: Vallardi A, 2005.

II. Słowniki specjalistyczne:

- Adamski, Jerzy. *Vocabolario tascabile Italiano-Polacco, Polacco-Italiano per turisti*. Warszawa: Wydawnictwo Ex Libris, 1996.
- Cieśla, Hanna. *Polsko-włoski słownik tematyczny*, wyd. 1–2. Warszawa: Harald G. Dictionaries, 1997, 2003.
- Cieśla, Hanna, Ilona Łopieńska. *Mały słownik tematyczny włosko-polski*, wyd. 1–4. Warszawa: Wydawnictwo Wiedza Powszechna, 1994, 1995, 1999, 2008.

- Colleselli, Toni, Aldo Mazza. *Glossario socio-sanitario. Polacco-italiano, italiano-polacco / Słowniczek terminów medycznych. Polsko-włoski, włosko-polski*. Merano: Wydawnictwo Alpha & Beta, 2011.
- Czerni, Sergiusz, Maria M. Berger. *Słownik techniczny włosko-polski*, wyd. 1–3. Warszawa: Wydawnictwo Naukowo-Techniczne PWN-WNT, 1997, 2004, 2008.
- Grelewicz-La Mela, Małgorzata, Beata Nuzzo. *Słownik prawniczy włosko-polski / Dizionario giuridico italiano-polacco*. Poznań: Wydawnictwo ABC, 2003.
- Kaczmarek, Tomasz, Anna Jarosz. *Dizionario italiano-polacco della terminologia teatrale / Słownik włosko-polski terminologii teatralnej*. Łódź: Uniwersytet Łódzki, 2015.
- Kamińska, Sylwia, tłum. *Słownik tematyczny włosko-polski*. Warszawa: Wydawnictwo Philip Wilson, 2001.
- Kwiatkowska, Halina. *Słownik terminologii prawniczej włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2011.
- Mucha, Aneta. *Tematyczny słownik polsko-włoski, włosko-polski*. Wrocław: Wydawnictwo Astrum, 2004.
- Protej Bowles, Vittoria. *Tematyczny słownik języka włoskiego*. Tłum. i adapt. Barbara Sławomirska. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1999.
- Różycka, Aleksandra. *Słownik muzyczny włosko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2011.
- Rylukowska, Agnieszka. Tłum i adapt. *Słownik turysty polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Langenscheidt Polska, 2003.
- Sosnowski, Roman, Joanna Rotocka, Anna Klimkiewicz. *Słownik informatyczny: włosko-polski, polsko-włoski / Dizionario informatico: italiano-polacco, polacco-italiano*. Kraków: Oficyna Wydawnicza FEMIS, 2007.
- Stecka, Krystyna. *Włoski słownik tematyczny*. Warszawa: Wydawnictwo Rea, 2006.
- Szymanowska, Joanna. *Słownik podstawowej terminologii literaturoznawczej włosko-polski, polsko-włoski*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2007.
- Wabik, Ilona, Antonio Pischetola. *Podręczny słowniczek polsko-włoski, włosko-polski (wybrane terminy medyczne)*. Dąbrowa Górnicza: Wydawnictwo Granpok, 2015.
- Zakrzewski, Jerzy. *Podręczny słownik włókienniczy włosko-polski / Manuale dizionario tessile italiano-polacco*. Łódź: Przegład Włókienniczy, 1990.

Opracowania

- Diadori, Pierangela, Massimo Palermo, Donatella Troncarelli. *Manuale di didattica dell'italiano L2*. Perugia: Guerra Edizioni, 2009.
- Doroszewski, Witold. *Z zagadnień leksykografii polskiej*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1954.
- Gower, Roger, Diane Phillips, Steve Walters. *Teaching Practice Handbook*. Macmillan, Heinemann, 2002.
- Grucza, Sambor. „Struktura i funkcja słowników glottodydaktycznych”. *Przegląd Glottodydaktyczny* 17 (2001): 131–153.
- Grucza, Sambor. *Lingwistyka języków specjalistycznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej. Uniwersytet Warszawski, 2008.
- Grzegorzczak, Piotr. *Index lexicorum Poloniae. Bibliografia słowników polskich*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1967.
- Jamrozik, Elżbieta. „Zarys historii nauczania języka włoskiego w Polsce”. *Języki Obce w Szkole* 3 (2014): 23–30.
- Karpiński, Łukasz. *Zarys leksykografii terminologicznej*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych, 2008.
- Komorowska, Hanna. *Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1978.

- Kraskowski, Leszek. „Egzemplarz nieobowiązkowy. Nieżyciowa ustawa i niesumienni wydawcy”. *Rzeczpospolita*, 29.07.2000.
- Nadobnik, Renata. *Znaczenie słowników bilingwalnych w dydaktyce języka niemieckiego w Polsce*. Górzów Wielkopolski: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2010.
- Piotrowski, Tadeusz. „Słowniki angielsko-polskie i polsko-angielskie w dobie najnowszej – próba bibliografii”. W: *Nie bez znaczenia... Prace ofiarowane Profesorowi Zygmuntowi Saloniemu z okazji jubileuszu 15 000 dni pracy naukowej*, red. Włodzimierz Gruszczyński. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2001, 203–210.

Źródła internetowe

Biblioteki i instytuty

- Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.bg.szczecin.pl>.
- Biblioteka Narodowa. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.bn.org.pl>.
- Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.bj.uj.edu.pl>.
- Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.buw.uw.edu.pl>.
- Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ossolineum.pl/index.php/biblioteka-ossolineum>.
- Katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.nukat.edu.pl>.
- Książnica Pomorska. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ksiaznica.szczecin.pl>.
- Włoski Instytut Kultury w Krakowie. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.iicracovia.esteri.it>.

Księgarnie

- Bookmaster. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.bookmaster.com.pl>.
- Granice. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.granice.pl>.
- Italicus. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.italicus.com.pl>.
- Książki KNK. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ksiazkiknk.pl>.
- Księgarnia Poltax. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ksiegarnia.poltax.waw.pl>.
- Księgarnia PWN. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ksiegarnia.pwn.pl>.
- Księgarnia Warszawa. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ksiegarnia.warszawa.pl>.
- Literacka. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.literacka.pl>.
- Naukowa. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.naukowa.pl>.
- Poczytaj. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.poczytaj.pl>.
- Polska Księgarnia Internetowa. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.polskaksiegarniainternetowa.eu>.
- Tania książka. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.taniaksiazka.pl>.
- Tezeusz. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.tezeusz.pl>.
- Unilibro. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.unilibro.it>.
- Worldcat. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.worldcat.org>.

Wydawnictwa

- Deagostini. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.deagostini.com/it>.
- Hoepli. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.hoepli>.
- Klett. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.klett.pl>.
- Lingea. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.lingea.pl>.

Rea. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.rea-sj.pl>.

Vallardi. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.vallardi.it>.

Wiedza. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.wiedza.pl>.

Zanichelli. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.zanichelli.it>.

Portale internetowe

Ceneo. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.ceneo.pl>.

Granice. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.granice.pl>.

Merlin. Dostęp 1.05.2017–31.05.2017, <http://www.merlin.pl>.

Słowniki włosko-polskie i polsko-włoskie na przełomie XX i XXI wieku – próba bibliografii

Streszczenie

W artykule zestawiono bibliografię słowników bilingwalnych włosko-polskich i polsko-włoskich, wydanych drukiem w formie książkowej w latach 1989–2016. Wykazano, że w sumie w tym okresie ukazało się 60 różnych leksykonów, z czego 42 to słowniki ogólne, a 18 to słowniki systematyczne. Wzrost liczby słowników wydawanych po 1989 roku w porównaniu z latami wcześniejszymi, wynika z kilku przyczyn. Jedną z nich jest zainteresowanie językiem włoskim jako językiem kultury, literatury, muzyki, twórczości artystycznej, aktywności turystycznej, kulinarnej, społecznej, religijnej, politycznej i ekonomicznej mającej długą tradycję. Drugą przyczyną są możliwości wymiany studenckiej w ramach programu Erasmus i studiowania we Włoszech, a także możliwość realizacji kariery zawodowej we Włoszech.

Italian-Polish and Polish-Italian dictionaries at the turn of the 20th and 21st centuries – a preliminary bibliography

Summary

The article contains a bibliography of bilingual Italian-Polish and Polish-Italian dictionaries, printed as books in the years 1989–2016. It seems that altogether there appeared 60 various lexicons, including 42 general dictionaries and 18 thematic dictionaries. That significant increase in the number of dictionaries published after 1989 compared to the previous periods has been a result of several causes; one of them is a long-standing popularity of Italian as a language of culture, literature, music, arts, tourism, cuisine and religion and of the interest in the socio-political situation of Italy. Another cause is the student exchange within the Erasmus Programme and a possibility of studying in Italy and building a professional career there.

Cytowanie

Gnyś, Urszula. „Słowniki włosko-polskie i polsko-włoskie na przełomie XX i XXI wieku – próba bibliografii”. *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny* 17 (2018): 105–117. DOI: 10.18276/sj.2018.17-06.